ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى

15

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى

15

«ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى قامۇسى»
تەھرىر ھەيئىتى نەشرگە تەييارلىغان

— شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى —

图书在版编目(CIP)数据

维吾尔民间故事. 15:维吾尔文/《维吾尔民间文学大典》编委会编. —乌鲁木齐：新疆人民出版社，2008.11
(维吾尔民间文学大典)
ISBN 978－7－228－12026－0

Ⅰ.维… Ⅱ.维… Ⅲ.维吾尔族－民间故事－作品集－中国－维吾尔语(中国少数民族语言) Ⅳ.I277.3

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2008)第 177989 号

策　　划	阿不都热合曼·艾白·艾合买提·伊明
责任编辑	艾合买提·伊明
责任校对	阿布勒孜·阿巴斯 等
封面设计	买买提·诺贝提
出版发行	新疆人民出版社
地　　址	乌鲁木齐市解放南路 348 号
电　　话	(0991)2827472
邮　　编	830001
经　　销	新疆维吾尔自治区新华书店
印　　刷	乌鲁木齐八家户彩印有限公司
开　　本	880×1230 毫米　1/32
印　　张	5
版　　次	2008 年 11 月第 1 版
印　　次	2008 年 11 月第 1 次印刷
印　　数	1－5000
定　　价	12.00 元

ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى — 15

نەشرگە تەييارلىغۇچى : «ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى قامۇسى» تەھرىر ھەيئىتى
پىلانلىغۇچىلار : ئابدۇراخمان ئەبەي ، ئەخمەت ئىمىن
مەسئۇل مۇھەررىرى : ئەخمەت ئىمىن
مەسئۇل كوررېكتورى : ئابلىز ئابباس قاتارلىقلار
مۇقاۋىنى لايىھىلىگۈچى : مەمەت نەۋبەت
نەشر قىلىپ تارقاتقۇچى : شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى
ئادرېسى : ئۈرۈمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى 348 ـ نومۇر
تېلېفون : 0991—2827472
پوچتا نومۇرى : 830001
ساتقۇچى : شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق شىنخۇا كىتابخانىسى
باسقۇچى : ئۈرۈمچى باجياخۇ رەڭلىك باسما چەكلىك شىركىتى
فورماتى : 880×1230 مىللىمېتىر 1/32
باسما تاۋىقى : 5
نەشرى : 2008 ـ يىلى 11 ـ ئاي 1 ـ نەشرى
باسمىسى : 2008 ـ يىلى 11 ـ ئاي 1 ـ بېسىلىشى
تىراژى : 1—5000
كىتاب نومۇرى : ISBN 978—7—228—12026—0
باھاسى : 12.00 يۈەن

مۇھەررىردىن

ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى باي ۋە گۈزەل بىر خەزىنە. ئۇيغۇر خەلقى ئۆزىنىڭ بېسىپ ئۆتكەن ئۇزاق تارىخىي تەرەققىياتى جەريانىدا، ئۆزىنىڭ مىللىي تىلىنى، ئۆرپ - ئادىتىنى، مىللىي مەدەنىيىتىنى، جۈملىدىن باي، گۈزەل ۋە پارلاق ئېغىز ئەدەبىياتىنى بارلىققا كەلتۈرگەن. ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى ئۇزۇن تارىخقا، باي، چوڭقۇر مەزمۇنغا، ئۆزىگە خاس مىللىي ئۇسلۇب ۋە مىللىي شەكىلگە ئىگە بولۇپ، كۆزنى قاماشتۇرۇپ تۇرىدىغان بىر رەڭدار گۈلشەن. ئۇ ئۆزىنىڭ مەزمۇنىنىڭ چوڭقۇرلۇقى، بايلىقى ۋە كەڭلىكى بىلەن، شەكلىنىڭ خىلمۇخىللىقى ۋە گۈزەللىكى، تۈرىنىڭ كۆپلۈكى بىلەن كۆزگە ئالاھىدە چېلىقىدۇ.

ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى يۇقىرىقىدەك ئالاھىدىلىكلەرگە ئىگە ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبىياتىنىڭ ئەڭ ئومۇملاشقان بىر تۈرى ھېسابلىنىدۇ. ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى ئېغىزدىن ئېغىزغا، ئەۋلادتىن ئەۋلادقا كۆچۈش جەريانىدا خەلق ئاممىسى تەرىپىدىن پىششىقلىنىپ، ۋەقەلىكى تاۋلانغان، نەتىجىسى روشەن ھەم ئۈمىدۋار، تىلى تەسىرلىك ۋە گۈزەل بولۇپ يېتىلگەن.

ھەممىمىزگە مەلۇم، چۆچەك پېرسوناژلىرى بولغان، بىر پۈتۈن ۋەقەلىككە ئىگە نەسرىي ئەسەر. ئۇ ئىجتىمائىي تۇرمۇشنىڭ ھەرقانداق بىر تەرىپىنى ئەكس ئەتتۈرەلەيدۇ. ئۇ ئىجتىمائىي رېئاللىقنىڭ ئەمگەكچى خەلق مېڭىسىدىكى

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com

ئىنكاسى، ئەمگەكچى خەلق تۇرمۇشىنىڭ، ئىدىيە ـ ھېسسىياتىنىڭ، غايە ۋە ئارمىنىنىڭ بەدىئىي ئىپادىسى. چۆچەكلەر ئاساسەن رېئالىزملىق بولىدۇ، ئۇنىڭدا يەنە ئاكتىپ رومانتىزمنىڭ قويۇق ئىپادىسىمۇ بولىدۇ. ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرىمۇ شۇنداق.

ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرىدە ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ئاق كۆڭۈللۈكى، ھەقىقەتپەرۋەرلىكى، ئەمگەكچان روھى، ساغلام ۋە گۈزەل ئەخلاقىي پەزىلىتى، ۋەتەنپەرۋەرلىكى، قەيسەرانە كۈرەش قىلىش ئىرادىسى، شۇنداقلا ئېسىل ئارزۇ ـ ئارمانلىرى ئىپادىلەنگەن. بۇلارنىڭ ھەممىسى ئوبراز ئارقىلىق ئىپادىلىنىپ، كىشىلەرگە ياخشى بىلەن يامانىنى، ھەق بىلەن ناھەقنى، ئۆز بىلەن دۈشمەننى، خۇنۈكلۈك بىلەن گۈزەللىكنى پەرق ئېتىشكە ياردەم بېرىدۇ. بىز بۇنىڭدىن خەلق چۆچەكلىرىنىڭ مۇئەييەن تەربىيىۋى رولىنى بايقىۋالالايمىز.

شۇنى قەيت قىلىشقا بولىدۇكى، خەلق چۆچەكلىرىنىڭ بالىلارغا بولغان تەربىيىۋى رولى تېخىمۇ زور بولىدۇ. بالىلار كىچىككىدىن تارتىپلا خەلق ئېغىز ئەدەبىياتىنى، جۈملىدىن چۆچەكلەرنى ئاڭلىسا، ئۇلارنىڭ يۇمران قەلبىدە ياخشىلىق، ھەققانىيلىق، گۈزەللىك، ھاياتنى ۋە تەبىئەتنى سۆيۈش ئىستىكى ئويغىنىدۇ.

خەلق چۆچەكلىرىنىڭ تۇرمۇشنى، تارىخنى بىلىش ۋە چۈشىنىشتىكى رولى، خەلق تىلىنى ئۆگىنىشتىكى رولى، گۈزەللىك قارىشىنى يېتىلدۈرۈشتىكى ئېستېتىكىلىق رولى، كۆڭۈل ئېچىش رولىنىمۇ ئۇنىڭ تەربىيىۋى رولىدىن ئايرىپ قاراشقا بولمايدۇ. يۇقىرىدىكىلەرنىڭ ھەممىسى ئۆزئارا باغلانغان، ئۆزئارا گىرەلەشكەن، سىڭىشىپ كەتكەن، بىر ـ بىرىنى تولۇقلىغان ۋە ئۆزئارا ماسلاشقان. بۇ خەلق چۆچەكلىرىنىڭ خەلق

تۇرمۇشى بىلەن قان ـ گۆشتەك زىچ مۇناسىۋەتتى بارلىقىنى چۈشەندۈرىدۇ.

خەلق چۆچەكلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان خەلق ئاغزاكى ئەدەبىياتى يېزىق شەكلىنىشتىن بۇرۇنلا ۋۇجۇدقا كېلىپ، نۇرغۇن ئەسىرلەر مابەينىدە ئېغىزدىن ئېغىزغا كۆچۈپ يۈردى. يېزىق شەكىللەنگەندىن كېيىن ئۇنىڭ تەرەققىياتى يەنىلا توختاپ قالغىنى يوق. كېيىنكى مەزگىللەردە نۇرغۇن ئەللەردە خەلق چۆچەكلىرى يىغىپ خاتىرىلىنىپ، ئۇنىڭ يوقىلىپ كەتمەي داۋاملىق مۇكەممەللىشىشىگە كاپالەتلىك قىلىندى. بۇ ئىش بىزدە بۇرۇن ئانچە ـ مۇنچە ئىشلەنگەن بولسىمۇ، رەسمىي ئىشلەش ئۆتكەن ئەسىرنىڭ 50 ـ يىللىرىدا باشلاندى دېيىشكە بولىدۇ. ئازادلىقتىن كېيىن ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى بىرقانچە توپلام قىلىپ ئىشلەنگەندى. 80 ـ، 90 ـ يىللارغا كەلگەندە ئېلىمىز بويىچە خەلق ئېغىز ئەدەبىياتىنى توپلاش، رەتلەش، نەشر قىلىش دۆلەتنىڭ تۈرتكىسىدە شىنجاڭنىڭ ھەرقايسى ناھىيىلىرىگىچە خەلق چۆچەكلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى ئەسەرلىرى كەڭ كۆلەمدە يىغىلدى، رەتلەندى ۋە مەخسۇس توپلاملار نەشر قىلىندى. مۇشۇ ئەسىرنىڭ باشلىرىدا بۇ ئەسەرلەر قايتا ـ قايتا سېلىشتۇرۇش، رەتلەش، تاللاش ئارقىلىق سىستېمىلاشتۇرۇلۇپ زور ھەجىملىك «ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى قامۇسى» ۋۇجۇدقا كەلدى. قولىمىزدىكى 23 قىسىملىق «ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى» دەل مۇشۇ ئىلمىي ئەمگەكنىڭ مېۋىسى.

بۇ بىر يۈرۈش كىتابقا سېھرىي چۆچەكلەر، تۇرمۇش چۆچەكلىرى، چېچەنلەر ھەققىدىكى چۆچەكلەر، ھەجۋىي چۆچەكلەر، تېپىشماقلىق چۆچەكلەر، ھايۋانلار ھەققىدىكى چۆچەكلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالغان 300 دىن ئارتۇق چۆچەك

كىرگۈزۈلگەن ۋە مۇناسىپ قىزىقارلىق قىستۇرما رەسىملەر سەپلەنگەن.

ئىشىنىمىزكى، بۇ بىر يۈرۈش كىتاب خەلقىمىزنىڭ مەدەنىيەت تۇرمۇشىنى تېخىمۇ بېيىتىدۇ ۋە رەڭدار قىلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن بىللە خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى تەتقىقاتچىلىرىنىمۇ مول ۋە رەڭدار ماتېرىيال مەنبەسى بىلەن تەمىنلەيدۇ، ئۇلار بۇ كىتابلىرىمىزدىن ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ھەرقايسى تارىخىي دەۋرلەردىكى سىياسىي، تارىخىي، ئەخلاقىي، دىنىي ۋە ئېستېتىكىلىق قاراشلىرىنى، ھەرقايسى تارىخىي دەۋرلەردىكى سىياسىي، ئىقتىسادىي، مەدەنىي تۇرمۇشىنى، ئۆرپ ـ ئادەت ئالاھىدىلىكلىرىنى تەتقىق قىلىشتا مۇھىم يىپ ئۇچى ۋە ئىلھامغا ئېرىشەلەيدۇ. بىزنىڭ بۇ كىتابلارنى نەشرگە تەييارلاشتىكى ئاساسىي مۇددىئايىمىز دەل مۇشۇ.

مۇندەرىجە

يانتاقچى بوۋاي ۋە ئۈنىڭ ئوغلى 1

كېسەلنىڭ سىرى 8

ئۈسكەك پادىشاھ 14

ئەتىرگۈل پەرى 23

بۆزچى يىگىتنىڭ باتۈر ئاتىلىپ قېلىشى 25

سودىگەرنىڭ ئوغلى 30

چوكان 48

ھاياتلىق سۈيى 50

غايىب شەھەر 63

قىسمەت 67

يەتتە كېنىزەك 74

ھېكمەتلىك سۆز 79

ياماقچى بىلەن پادىشاھ 97

سېھىرلىك ئالما 108

ئاق كۆڭۈل دېھقان 113

ئات باقار 117

ھۈۋەي باتۈر 121

قاينا، چۆگۈن 128

ۋىجدانلىق ئايال 132

ھۈرۈن 146

يانتاقچى بوۋاي ۋە ئۇنىڭ ئوغلى

بۇرۇنقى زاماندا يوقسۇزچىلىقنىڭ دەردىنى كۆپ تارتقان، يۈز - كۆزىنى قورۇق باسقان، ساقال - بۇرۇتى ئاپئاق بىر بوۋاي ئۆتكەنىكەن. ئۇ بوۋاي يەتتە يېشىدىن تارتىپ باياۋاندىن يانتاق چېپىپ، بازارغا ئاپىرىپ سېتىپ جان باقىدىكەن. بۇ بوۋاينىڭ دۇنيالىقتا بىرلا ئوغلى بار ئىكەن. يانتاقچى بوۋاي يانتاق سېتىپ تاپقان پۇلىغا بالىسىنى ئوقۇتۇپتۇ. بالىسى مەدرىسىلەرنى پۈتتۈرۈپ قايتىپ كەلگەندىن كېيىن، دادىسىغا: «دادام مېنى ئەمدى ئۆيلەپ قويسۇن» دەپ كىشى قويۇپتۇ. بوۋايمۇ، كېلىن كۆرىدىغان بولدۇم، دەپ خۇشال بولۇپ، كەلگەن كىشىدىن:

— ئوغلۇم كىمنى ئالىدىكەن؟ — دەپ سوراپتۇ.

— مۇشۇ شەھەردىكى پادىشاھنىڭ يالغۇز قىزىنى ئالىمەن دەيدۇ، — دەپتۇ كەلگەن كىشى.

بوۋاي، بالام نېمە دەيدىغاندۇ؟ بىز گاداي تۇرساق، ئۇ پادىشاھ تۇرسا، بۇ ئەقىلگە سىغمايدىغان گەپ... دەپ، بالىسىنى ئۆزىنىڭ ئالدىغا چاقىرىپتۇ. بالا بوۋاينىڭ چىرايىدىن «بولمايدۇ» دېگەن مەنىنى ئۇقۇپ، دادىسى گەپ سورىغۇچە:

— دادا، غەم قىلماڭ، پادىشاھقا بىز تەڭ كېلەلەيمىز، — دەپتۇ. بوۋاي تەڭقىسلىقتا قېلىپ:

— قانداق تەڭ كېلىمىز؟ — دەپتۇ. بالىسى:

— ئەتە يانتىقىڭىزنى بازارغا ئەكىرىپ سېتىپ پۇلىغا ماڭا بىر قۇتا قىزىل بوياق، بىر قۇتا سېرىق بوياق، بىر قۇتا يېشىل بوياق، ئون تاختا قەغەز ئەكېلىپ بېرىڭ، ئاندىن كېيىن كارامەتنى كۆرىسىز، — دەپتۇ.

بوۋاي بازارغا بېرىپ، بۇ نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىنى ئاچىقىپتۇ. بالا شۇ كېچىسى تۈن بويى ئولتۇرۇپ گۈل ياساپتۇ. تاڭ ئاتاي دېگەن چاغدا، دادىسىغا:

— دادا، ھازىر قولىڭىزغا تېۋىلغا سۇپۇرگە بىلەن چېلەكنى ھەم مۇنۇ گۈللەرنى ئېلىپ پادىشاھنىڭ ئوردىسىغا بېرىپ، ئوردىنىڭ ئالدىنى پاكىز سۇپۇرۇپ، سۇ چېچىپ، گۈللەرنى دەرۋازىنىڭ بېشىغا قاداپ قويۇپ كېلىڭ، — دەپتۇ. يانتاقچى بوۋاي بۇ ئىشنى دېگەندەك ئورۇنداپ قايتىپ كەپتۇ.

تاڭ ئاتقاندىن كېيىن پادىشاھ تالاغا چىققۇدەك بولسا، دەرۋازىنىڭ بېشىدا چىرايلىق گۈللەر ھىد چېچىپ تۇرغان، قارىسا، ئوردىنىڭ ئىچى - تېشى نۇرلىنىپ كەتكەن. پادىشاھنىڭ بۇنىڭغا ئەقلى ھەيران بولۇپ: «ۋاھ، بۇ نېمە ئىش؟» دەپ ۋەزىرلىرىنى قىچقارتىپتۇ، ۋەزىرلىرىمۇ ھەيران بولۇپ قاپتۇ.

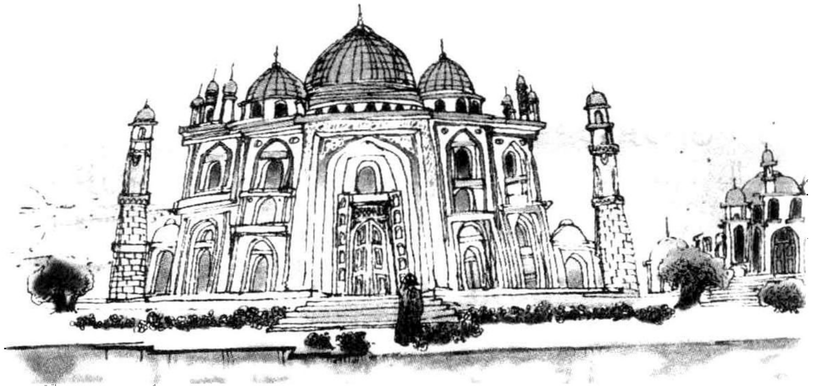

此为试读，需要完整PDF请访问： www.ertongbook.com

پادىشاھ يۇرتتىكى جىمى ئادەمنى يىغىپ سوراپتۇ، ھېچكىم ھېچنېمە دېيەلمەپتۇ. پادىشاھ خەلققە يالۋۇرۇپ:

— ۋاي خەلقىم، بۇنداق ئىش زاماندىن بېرى بولمىغان، بۇ سىلەرنىڭ بېشىڭلارغا كەلگەن ياخشىلىق. ئېيتىپ بېرىڭلار، كىمكى ئېيتىپ بەرسە، شۇ ئادەمگە ۋەزىرلىك ئەمەل بېرىمەن، — دەپتۇ. شۇ چاغدا يىغىلغان خەلقنىڭ ئىچىدىن بىر ئادەم سەكرەپ چىقىپ:

— يانتاقچى بوۋاي تاڭ يورۇي دېگەندە مۇشۇ جايدىن ئۆتۈپ كېتىپ باراتتى، — دەپتۇ.

پادىشاھ يىغىلغانلار ئىچىدىن يانتاقچى بوۋاينى ئىزدەتكۈزسە، ئۇنىڭ بۇ يەرگە كەلمىگەنلىكى ئېنىقلىنىپتۇ. ئاخىر ئۆيىگە ياساۋۇللىرىنى ئەۋەتىپتۇ. ياساۋۇللار يانتاقچى بوۋاينى ماڭ دېسە، ماڭ دەپ قىستاپتۇ. بوۋاي مېڭىشتىن ئاۋۋال، ئوغلىغا:

— جېنىم بالام، مېنى پادىشاھ بىكارغا قىچقارمىدى، ئەمدى مېنى ئۆلتۈرىدۇ. خوش، بالام، رازى بولغىن. مېنى ئاسىدىغان دارنىڭ ئۈستىگە بىر تال ساقىلىمنى ئىلىپ قويىمەن. سەن شۇ ساقىلىمنى ئېلىپ قورسىقىڭدىكى ئىلىمنىڭ كۈچىنى كۆرسىتەرسەن، — دەپ خوشلىشىپتۇ. يانتاقچى بوۋاي پادىشاھنىڭ ئالدىغا بارغاندا، پادىشاھ يۇمشاقلىق بىلەن سوراپتۇ. بوۋاي، پادىشاھنىڭ بىزگە مېھىر- شەپقىتى بار ئوخشايدۇ، دەپ ئويلاپ:

— پادىشاھ جانابلىرى، مېنىڭ بىر يالغۇز ئوغلۇم بار ئىدى، ئۇنى ئوقۇتۇپ ئالىم قىلىپ قويدۇم. ئۇنىڭ سىزنىڭ قىزىڭىزغا كۆڭلى بار ئىكەن. شۇ ئوغلۇمنىڭ ئارزۇسى بىلەن مۇشۇنداق ئىشلارنى قىلغان، — دەپتۇ.

پادىشاھ يانتاقچى بوۋاينىڭ ئۈستۈنلىشىغا قاراپ، مەن بىر پادىشاھ تۇرسام، بۇ بىر يالاڭ ئاياغ تۇرسا، مۇشۇنىڭ بىلەن

قۇدا بولارمەنمۇ، دەپ غەزەپلىنىپتۇ، جاللاتلىرىنى چاقىرىپ:

— بۇ يالاڭ ئاياغ يانتاقچى بوۋاينى دارغا ئېسىڭلار! — دەپ بۇيرۇق قىپتۇ. جاللاتلار بوۋاينى دارغا ئېسىپ ئۆلتۈرۈپتۇ.

يانتاقچى بوۋاينىڭ بالىسى كېلىپ قارىسا، دادىسى ئېسىقلىق، بىر تال ساقىلى دار ئۈستىدە ئىلىقلىق تۇرغۇدەك. بالا دەررۇلا ھېلىقى بىر تال ساقالنى ئېلىپ دەم ساپتىكەن، دادىسى تىرىلىپ، دارنىڭ ئارغامچىلىرى ئۈزۈلۈپ چۈشۈپتۇ. دادىسى خۇشال بولۇپ، بالىسى بىلەن ئۆيىگە يېنىپ كەپتۇ. ئۆيگە كەلگەندىن كېيىن، بالا دادىسىغا:

— ۋاي دادا، بۈگۈن بازارغا يەنە يانتاق ئەكىرىپ سېتىپ، ئۆتكەن قېتىمدىكىدەك بوياق، قەغەزلەرنى ئېلىپ چىقىڭ، — دەپتۇ.

بوۋاي تېخىمۇ ئوبدانراق قەغەز بىلەن بوياقلارنى ئېلىپ چىقىپتۇ. بالا شۇ كېچىسى ئاۋۋالقىسىدىنمۇ نەچچە ھەسسە چىرايلىق گۈللەرنى ياساپ، دادىسىنى يەنە پادىشاھنىڭ ئوردىسىغا ئەۋەتىپتۇ. بوۋاي ئوردىنىڭ ئالدىنى ئاۋۋالقىدىن نەچچە

ھەسسە پاكىز سۇپۇرۇپ، سۇزۇك سۇلارنى چېچىپ، گۈللەرنى تېخىمۇ كۆرۈنەرلىك جايغا ئېسىپ قايتىپ كەپتۇ. تاڭ ئاتقاندا پادىشاھ تالاغا چىقسا، كۆزلىرىنى گۈللەر چېقىپ، ئوردىنىڭ ئىچى - تېشى پال - پۇل قىلىپ كېتىپتۇ. پادىشاھ ۋەزىر - لىرىنى چاقىرىپ سوراپتۇ، ۋەزىرلىرى جاۋاب بېرەلمەپتۇ. خەلقنى چاقىرتىپتۇ، ئاۋۋالقى قېتىم كەلگەن خەلق: «پادىشاھ يالغانچى» دېيىشىپ، ئازلا بىر قىسىم ئادەم كەپتۇ. پادىشاھ يەنە ھىيلىگەرلىك بىلەن يالغان ۋەدىلەرنى بېرىپ سوراپتۇ. شۇ چاغدا توپنىڭ ئىچىدىن بىرى تۇرۇپ:

— يانتاقچى بوۋاي بۇگۈن سەھەردە مەشەدە يۈرەتتى، — دەپتۇ. پادىشا بۇ گەپنى ئاڭلاپ:

— يانتاقچى بوۋاي ئۆلگەن ئەمەسمۇ؟ ! — دەپ ئىشەنـ-مەپتۇ. ھېلىقى ئادەم:

— يانتاقچى بوۋاينى راست كۆردۈم، يالغان ئېيتقان بولسام، كۆزۈمنى ئويۇڭ، — دەپ تۇرۇۋاپتۇ.

پادىشاھ يانتاقچى بوۋاينىڭ ئۆيىگە چاپارمەنلىرىنى ئەۋەت-سە، يانتاقچى بوۋاي ئۆيىدە ئىكەن. ئۇلار دەررۇلا يانتاقچى بوۋاينىڭ پۇت - قولىنى يەرگە تەگكۈزمەي پادىشاھنىڭ ئال-دىغا ئېلىپ كەپتۇ. يانتاقچى بوۋاي بىرىنچى قېتىم ئېيتقان سۆزنى يەنە ئېيتىپتۇ. پادىشاھنىڭ تېخىمۇ ئاچچىقى كې-لىپ، قۇيقا چېچى تەتۈر ئۆرۈلۈپ، يەنە دارغا ئاستۇرۇپ ئۆل-تۈرۈپتۇ. بۇ قېتىممۇ يانتاقچى بوۋاي يەنە بىر تال ساقىلىنى دارنىڭ ئۈستىگە ئىلىپ قويۇپتۇ. بالىسى كېلىپ دادىسىنىڭ ساقىلىنى ئېلىپ بىر «سۇف» دەپ دەم سالىتىكەن، شۇ زامات بوۋاي تىرىلىپ يەرگە چۈشۈپتۇ. بوۋاي بالىسى بىلەن ئۆيىگە يېنىپ كەپتۇ. كەلگەندىن كېيىن بالا يەنە گۈل ياساپتۇ.

پادىشاھ بۇ قېتىم ئاۋۋالقىدىنمۇ چىرايلىق گۈللەرنى كۆ-

روپتۇ. يانتاقچى بوۋايدىن قۇتۇلالمايدىغانلىقىنى بىلىپ، ۋەـ زىرلىرىگە: «ئەمدى قانداق قىلىمىز ؟» دەپ مەسلىھەت ساپتۇ. ۋەزىرلەردىن بىرى:

— يانتاقچى بوۋاينىڭ ئوغلىغا مەلىكىنى بەرمىسەك بولـ مايدىغان ئوخشايدۇ، — دەپتۇ.

— توختاڭلار، يانتاقچى بوۋاينى چاقىرىپ ئەكېلىپ، ئۇـ نىڭغا ناھايىتى ئېغىر سېلىق سالايلى. شۇنى قىلالىسا، ئاندىن مەلىكىنى بېرەيلى، — دەپتۇ يەنە بىرى. پادىشاھ ماقۇل بوپـ تۇ. يانتاقچى بوۋاينى چاقىرتىپ كېلىپ:

— ھوي يانتاقچى، سەن مەن بىلەن قېرىشىپ قالدىڭ، ماقۇل، قىزىمنى بېرەي، ئەمما بىر شەرتىم بار، شۇ شەرتىمـ نى ئادا قىلىسەن، — دەپتۇ. بوۋاي:

— بولىدۇ، قېنى ئېيتسىلا، — دەپتۇ. پادىشاھ:

— مۇشۇ ئوردىنىڭ ئالدىدىكى دەريانىڭ ئوتتۇرىسىغا ئاستى ـ ئۈستى ئۈنچە ـ مەرۋايىتتىن، بوسۇغىسى گۆھەردىن يەتتە قەۋەت ئۆي ياسايسەن. دەريانىڭ سۈيىنى يەتتە گەز قىدـ لىپ ئاققۇزىسەن. بۇنى ئون بەش كۈندە پۈتتۈرىسەن، شۇ چاغدا ساڭا كېلىنلىككە قىزىمنى بېرىمەن، — دەپتۇ. بوۋاي:

— خوپ، پادىشاھىئالەم، ئوغلۇم بىلەن مەسلىھەتلىشەي، — دەپ، ئوردىدىن كەينىچە مېڭىپ چىقىپ توپتوغرا ئۆيىگە كەپـ تۇ ۋە بولغان ۋەقەنى بالىسىغا دەپ بېرىپتۇ. بالىسى:

— دادا، بىز ئۇنى ئون بەش كۈندە ئەمەس، ئۈچ كۈندە پۈتتۈرۈۋېتىمىز، پادىشاھقا بېرىپ ئېيتىڭ، — دەپتۇ. بوۋاي پادىشاھنىڭ ئالدىغا بېرىپتۇ ـ دە:

— ۋاي پادىشاھىئالەم، سىز ئون بەش كۈنلۈك مۆددەت بېرىۋىدىڭىز، ئۇنداقتا بەك كېچىكىپ كېتىدىكەن. بالام: «ئۈچ كۈندە پۈتتۈرۈۋېتىمىز» دەيدۇ. مۆددەتنى ئۈچ كۈنگە قىسقارـ

تىپ بېرىڭ، — دەپتۇ. پادىشاھ ماقۇل بوپتۇ.

يانتاقچى بوۋاينىڭ بالىسى غېمىدە يوق ئىككى كۈن بىكار يۈرۈپ، ئۈچىنچى كۈنى كىتابنى ئېچىپ بىر ئوقۇپتىكەن، پادىشاھنىڭ دېگىنىدەك جاي بىنا بوپتۇ. پادىشاھ شۇ كۈنى سول قول ۋەزىرىنى: «قېنى، كۆرۈپ كەلگىن، يانتاقچى بوۋاي سېلىقنى ئورۇندىدىمۇ، يوق؟» دەپ ئەۋەتىپتۇ. سول قول ۋەزىرى:

— ۋاي پادىشاھىئالەم، سىلى دېگەندىن ئارتۇق قىلىۋېتىپتۇ، — دەپ كەپتۇ.

پادىشاھ بۇنىڭغا ئىشەنمەي ئوڭ قول ۋەزىرىنى ئەۋەتىپتۇ. ئۇمۇ شۇنداق دەپ كەپتۇ. بۇنىڭغىمۇ ئىشەنمەي، ئۆزى بېرىپ قارىسا، راست ئۆزى ئېيتقان جاي پۈتكەنىكەن. پادىشاھ ئەمدى ھېچقانداق گەپ قىلماستىن، قىرىق بىر كېچە - كۈندۈز توي قىلىپ، قىزىنى يانتاقچى بوۋاينىڭ ئوغلىغا بېرىپتۇ.

پادىشاھ بىر كۈنى كۈيئوغلىدىن:

— سىز قانداق قىلىپ شۇنچە ئىشلارنى قىلدىڭىز؟ — دەپ سوراپتىكەن، كۈيئوغۇل:

— دادام مېنى يانتاق سېتىپ قىيىنىلىپ يۈرۈپ ئوقۇتقان، دادامنىڭ ئەجرى بىكار كەتمىسۇن، دەپ ياخشى ئوقۇدۇم، ئاخىر مۇشۇنداق ئادەم بولدۇم، — دەپتۇ.

پادىشاھ ئۇنىڭغا قايىل بولۇپ: «ماڭا ئوخشاش بىلىمسىزلەر پادىشاھ بولغۇچە، مۇشۇنىڭدەك بىلىملىك ئادەم پادىشاھ بولسۇن» دەپ، پادىشاھلىقنى كۈيئوغلىغا بېرىۋېتىپتۇ. ئوغۇل: «مېنى مۇشۇنداق ياخشى ئادەم قىلغان دادام پادىشاھ بولسۇن» دەپ، دادىسىغا ئۆتۈنۈپ بېرىپتۇ.

يانتاقچى بوۋاي پادىشاھ بولغاندىن كېيىن، پۈتۈن يۇرت ئاۋات ۋە مەمۇرچىلىقتا ئۆتۈپتۇ.

كېسەلنىڭ سىرى

بار ئىكەن، يوق ئىكەن، زامانىنىڭ زامانىسىدا، كۆنىپېتىشنىڭ نېرىسىدا بىر پادىشاھ ئۆتكەنىكەن. بۇ پادىشاھ ئوتتۇرا ياشقا كەلگۈچە پەرزەنت يۈزى كۆرمەي ھەسرەتتە ئۆتكەنىكەن. ئۇ ئوتتۇرا ياشتىن ھالقىغاندىن كېيىن بىر ئوغۇل پەرزەنت كۆرۈپتۇ. پادىشاھ خۇشاللىقىدىن ئوغلىنىڭ ئات تويىنى شەھەر بويىچە ناھايىتى كاتتا ئۆتكۈزۈپتۇ ۋە بۇ ئوغلىنى مەخسۇس ئادەملەرنى تەيىنلەپ، بەكمۇ ئەتىۋارلاپ بېقىپتۇ. ئەمما، بەختكە قارشى، بۇ شاھزادە بەش ياشلارغا كىرگەندە ئېغىر كېسەلگە گىرىپتار بولۇپ، ئورۇن تۇتۇپ يېتىپ قاپتۇ. پادىشاھ ئۇنى شەھەردىكى داڭلىق تېۋىپلارغا كۆرسەتكەن بولسىمۇ، شاھزادىنىڭ كېسىلى بارغانسېرى ئېغىرلىشىپ، بېشى قاپاقتەك، بوينى ساپاقتەك، قورسىقى دۇمباقتەك، پۇتى تاياقتەك بولۇپ قاپتۇ. بۇنى كۆرگەن پادىشاھ غەزەپكە كېلىپ، ئۆز تەۋەسىدىكى شەھەرلەرگە: «تېۋىپلارنىڭ بىرىمۇ قالماي دەرھال شاھ ئوردىسىغا ھازىر بولۇپ، شاھزادىنىڭ كېسىلىنى نۆۋەت بىلەن كۆرسۇن. شاھزادىنى ساقايتالىغانلارغا نۇرغۇن ئىنئام بېرىمەن، ساقايتالمىغانلارنىڭ كاللىسىنى ئالىمەن!» دەپ پەرمان چۈشۈرۈپتۇ. بۇ پەرمانغا بىنائەن پادىشاھلىق تەۋەسىدىكى ھەممە شەھەرلەرنىڭ تېۋىپلىرى ئارقا - ئارقىدىن

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com